

УДК 001.338.43

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Єрмаков О.Ю. – д.е.н., професор

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Економічна система як основа соціальної системи включає сукупність господарських механізмів, організаційно-економічних, техніко-економічних відносин та продуктивних сил, що забезпечують дієвість такої системи. При цьому виникає проблема наукового дослідження та обґрунтування методологічних засад їх багаторівневого розгляду й типізації, оскільки структурні елементи, що формують такі системи є неоднорідними за своєю сутністю.

Методологія - це система різноманітних методів, засобів і прийомів наукового пізнання) передусім принципів, законів та категорій) та наука (або вчення) про цю систему [1]. У широкому розумінні методологія – це спосіб усвідомлення будови науки і методів її роботи, а у вузькому сукупність принципів, прийомів та процедур дослідження.

У будь-якому науковому дослідженні і економічному зокрема особливу роль відіграють принципи методології, під якими розуміються певні визначальні установки суб'єкта пізнання щодо відносності, можливості, допустимості і доцільності застосування, використання того чи іншого методу, тієї чи іншої методики, або ж того чи іншого способу в науково-пізнавальній діяльності, на підставі яких здійснюється оцінювання ступеня істинності отриманої інформації. Саме такі основоположні начала надають єдності і логічності всій сукупності методів, способів, методик тощо, що використовуються в процесі наукового дослідження [2].

Економічна наука досягає мети лише при умові розкриття змісту явищ, процесів, взаємозв'язку і взаємодії, зміни за формою і суттю, що може бути забезпечене саме багаторівневим пізнанням.

Результативність економічного дослідження значною мірою залежить і від органічної єдності застосовуваних прийомів і базується на вивченні явищ і процесів, що розглядається не ізольовано один від одного, а в їх взаємному зв'язку; не в статичному стані, а в історичному розвитку; розгляд розвитку як

переходу кількісних змін в якісні, як єдність протилежностей; винаходи нового прогресивного в існуючому процесі [3].

До основних принципів наукових економічних досліджень належать принципи: еволюційного розвитку; науковості і оптимальності; соціальної спрямованості; підвищення ефективності господарських рішень; пропорційності та збалансованості; пріоритетності тощо.

Основна складність аналізу процесів змін у функціонуванні сучасних економічних систем полягає у необхідності дослідження всіх компонентів у взаємозв'язку та динаміці. Вихідною методологічною позицією при цьому є те, що економічна стійкість системи досягається за рахунок наявності власного потенціалу та перспективних можливостей досягати визначених цілей на кожному етапі свого стратегічного розвитку. Вони поєднують у собі загальні та специфічні основні та похідні економічні форми або господарські елементи. Так, директивне планування замінено індикативним, що носить рекомендаційний характер.

Щодо економічного потенціалу розвитку економічних систем, то це динамічний, позитивний незворотний процес рівноважної зміни стану усіх елементів системи по відношенню до досягнутого у визначений період рівня, що приймається за базовий, в результаті якого відбувається закономірне кількісно-якісне її перетворення. Останнє може являти собою в плані розвитку або економічне зростання, або ж його економічних занепад, що зумовлює потребу до проведення низки дослідницьких етапів: формування проблеми; формування цілей функціонування системи; генерування альтернатив та вибір оптимальних альтернатив (використання оптимізаційних математичних методів, методів експертних оцінок, методів прогнозування тощо).

Розвиток сучасних економічних систем відзначається комплексом ознак, а саме:

– ієрархічністю, тобто система не може

повністю редукуватися, а системи більш високого синархічного рівня не можна описати мовою більш простого рівня;

– гомеостатичність, згідно з якою існують певні програми підтримки функціонування системи зі всіма її внутрішніми характеристиками у певних межах на шляху прямування до власної мети. Система в межах кожного рівня ієрархії існує за рахунок власної внутрішньої енергії. Вона, з одного боку, може зруйнуватися, тобто перейти у стан хаосу з точки зору цього рівня. Але цей хаос виглядає як певний порядок на більш низькому рівні. А, з іншого боку, вона може здійснити «фазовий перехід» на інший рівень у точці біфуркації, що забезпечує зв'язок даного рівня з мікро - або макрорівнем.

Кожний рівень характеризується своїми параметрами порядку: колективними змінними (ступенями свободи), які притаманні саме цьому рівню. Розвиток по горизонталі у межах одного рівня потребує додаткової енергії. Це шлях екстенсивного розвитку, він уявляється

споглядачем як зрівноважений. Небажання виходу з цього стану – це страх перед змінами;

– нелінійність, згідно з якою при переході з одного рівня організації до іншого система потрапляє з лінійної (одномірної) у нелінійну (багатомірну) зону.

– відкритість, згідно з якою, будь-яка замкнута система приречена на загибель, життєздатною є лише відкрита до змін система;

– несталість, згідно з нею, для розвитку системи необхідна певна хиткість, її внутрішня невірноваженість.

– емерджентність (від лат. *emergens* – виникнення нового), згідно з якою поява нової якості сприймається вищим по відношенню до неї рівнем ієрархії як біфуркація, втрата сталості і збільшення хаосу.

Як відомо, трансформаційні процеси завжди характеризуються надмірними ризиками та загрозами, які спонукають до пошуку якісно нових шляхів забезпечення сталого розвитку систем на основі формування належного рівня їх економічної безпеки.

Література

1. Мочерний С.В. Економічний енциклопедичний словник: у 2 т. Т.1/ С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устенко, С.І. Юрій; за ред. С.В. Мочерного. – Львів: Світ, 2005. – 616 с.
2. Єрмаков О.Ю. Методологія економічного дослідження аграрних проблем / О.Ю. Єрмаков // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2014. – Вип. 3, т.2. – С. 5-12.
3. Погрішук Б.В. Наукові основи методології дослідження економічних явищ і процесів / Б. В. Погрішук, В.І. Чорнодон // Науковий вісник Одеського державного економічного університету. – 2010. – № 3 (104). – С. 40–49.

УДК 378

ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Петренко Н.І. – д.е.н, професор

*Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України
“Бережанський агротехнічний інститут”*

Електронна комерція сьогодні є невід'ємною частиною сучасної економіки, оскільки вона сприяє зростанню обсягів всієї світової торгівлі, а також зниження трансакційних витрат. Електронна комерція відкриває нові можливості і дає різні переваги як продавцям так і покупцям товарів і послуг.

Поява і розвиток мережі Інтернет, вдосконалення інформаційних технологій, систем, і стандартів їх взаємодії привели до створення нового напрямку сучасної комерції - електронної комерції, як особливої форми бізнесу, що реалізується в значній мірі за допомогою впровадження інформаційних технологій в процеси виробництва, продажу і

розподілу товарів і послуг .

Використання Інтернету дає можливість підприємцям і маркетологам досліджувати нові можливості ринку для своїх товарів, виділяти і вивчати різні сегменти ринку.

У технологічному відношенні мережева економіка є середовищем, де фізичні та юридичні особи можуть контактувати між собою з приводу спільної діяльності. При переході до електронної комерції відбувається трансформація способів створення, зберігання і обробки інформації. Рамки електронної комерції визначаються не географічними або національними кордонами, а поширенням комп'ютерних мереж.